

Streszczenie pracy doktorskiej pt. *Spór o rozumienie osoby ludzkiej: Husserl – Tischner*

Autor: Andrzej Tarchała

Słowa klucze: Edmund Husserl, Józef Tischner, osoba ludzka, fenomenologia, filozofia dramatu, „Ja” transcendentalne, „Ja” aksjologiczne, „Ja” osobowe, ciało, dusza, świat życia, wspólnota miłości, wartości.

W pracy pt. *Spór o rozumienie osoby ludzkiej: Husserl – Tischner* autor przedstawia stanowiska filozofów odnośnie do rozumienia pojęcia osoby ludzkiej oraz tzw. spór jako wewnętrzną charakterystykę szeroko rozumianej fenomenologii. Spór należy organicznie do fenomenologii pojmowanej z jednej strony jako metoda badawcza, a z drugiej jako sposób twórczego myślenia problemowego. Spór stanowisk, który został zaprezentowany w tej pracy, świadczy o żywotności samej fenomenologii oraz o wspólnym duchowym etosie filozofii Husserla i Tischnera. Cele pracy są dwa. Pierwszym celem jest prezentacja przeprowadzonych przez obu filozofów krytyk wybranych poglądów, kierunków filozoficznych czy systemów, które w mniemaniu obu myślicieli charakteryzują się redukcjonistycznymi ujęciami indywiduum ludzkiego. Poprzez taką prezentację ukazuje się wspólne stanowisko Husserla i Tischnera w sporze z redukcjonistycznymi koncepcjami osoby ludzkiej. Drugim celem pracy jest wyakcentowanie spornych kwestii między filozoficznymi ujęciami osoby ludzkiej w filozofii Husserla i Tischnera. Spór ten ukazuje ewolucyjność rozumienia osoby ludzkiej tak wewnątrz opisywanych filozofii, jak również w aspekcie porównawczym. Wskazuje on także na antydogmatyczność oraz możliwość rewizji obu koncepcji. Zestawienie tych dwóch stanowisk jest uzasadnione, bowiem Tischner czerpie, zwłaszcza w swoich wczesnych pracach, z dorobku Husserla.

Problematyka porównania koncepcji osoby w filozofii Husserla i Tischnera – z tego, co autorowi wiadomo – nie została dotychczas opracowana.

W niniejszej pracy, składającej się z trzech rozdziałów, autor posługuje się metodą opisowo-porównawczo-krytyczną oraz przytacza przykłady opisu fenomenologicznego głównego zagadnienia. W rozdziale pierwszym pt. *Pojęcie osoby ludzkiej w fenomenologii Edmunda Husserla* przedstawione zostało stanowisko Husserla. Drugi rozdział pracy pt. *Pojęcie osoby ludzkiej w filozofii Józefa Tischnera* podejmuje zagadnienia istotne dla Tischnerowskiego rozumienia osoby ludzkiej.

W rozdziale trzecim, zatytułowanym *Husserl – Tischner: rozumienie osoby – podobieństwa i różnice*, wskazuje autor na potrzebę „nowej” filozofii osoby. Zwrócona zostaje uwaga na znaczenie kryzysu rozumienia osoby zarówno dla rozwoju samoświadomości indywiduum ludzkiego, jak również dla poziomu dojrzałości świadomości społecznej, intersubiektywnej. Przedstawienie opisanych w rozdziałach pierwszym i drugim dysertacji krytycznych stanowisk Husserla i Tischnera wobec rozmaitych redukcjonizmów antropologicznych pozwala stwierdzić, że jednoczącym motywem tych krytyk jest silna wrażliwość obu filozofów na istnienie głębokiego współczesnego kryzysu rozumienia osoby ludzkiej. Obaj filozofowie twierdzą, że kryzys ten prowokuje próbę jego rozwiązania. Pełniąc rolę „funkcjonariuszy myślenia”, filozofowie troszczą się o budzenie, dojrzałość i rozwój samoświadomości podmiotowo-osobowej w każdym indywiduum ludzkim. Podjęte przez Husserla i Tischnera krytyki myślenia redukcjonistycznego o osobie ludzkiej są sygnałem ich wrażliwości na zagrożenia, jakie powstają w wyniku wszelkiej dewaluacji osobowej wartości i godności człowieka. Próbę właściwego myślenia o człowieku jako osobie ludzkiej, a zarazem wysiłek przezwyciężenia kryzysu człowieczeństwa zarówno Husserl, jak i Tischner, odnajdują w filozofii fenomenologicznej. Tischner podkreśla za Husserlem, że fenomenologia jest metodą, która umożliwia badanie sfery zasadniczej dla konstytucji „Ja” osobowego, czyli dla samoświadomości wraz z konstytucyjnymi działaniami „Ja” pierwotnego. Obaj filozofowie traktują fenomenologię jako naukę o duchu, czyli naukę humanistyczną ze specyficzną ejdetyką osobowej subiektywności podmiotowości. W dalszej części rozdziału omówieniu

podlegają: problematyka osoby ludzkiej w kontekście fenomenologii świadomości, świadomość jako konstytutywne źródło sensu bycia osobą ludzką, podmiotowo-egologiczny charakter świadomości oraz konstytucja „Ja” osobowego. Następnie przedstawione zostaje sprawozdawczo stanowisko Husserla dotyczące problematyki tzw. osoby moralnej oraz etyki miłości i powołania osoby. Problematyka roli osoby jako podmiotu etycznego, zorientowanego na wartości, wraz z zagadnieniem tzw. etycznej *epoché* stawia krytykę stanowiska Husserla w całościowym nowym świetle, także w kontekście krytyk dokonanych przez Tischnera. W ostatniej części tego rozdziału opisany zostaje egzystencjalny wymiar etyczno-personalistycznych ujęć Husserla oraz skonfrontowany ze stanowiskiem Tischnera. W tym świetle spór o rozumienie osoby ludzkiej jawi się jako wewnętrzny komponent fenomenologii, co uwydatnia jej żywotność oraz wyraża otwarte myślenie w horyzoncie prawdy o człowieku. Autor zdaje sobie sprawę, że praca nie wyczerpuje w pełni badanego zagadnienia. Powodem tego stanu rzeczy są ciągle trwające analizy związane z tzw. późnym Husserlem i jego ujęciami zagadnień personalistyczno-etycznych. W przekonaniu autora podjęta przez niego problematyka jest ważna dla filozoficznego namysłu nad człowiekiem rozumianym jako osoba ludzka. Jest tak zwłaszcza w dobie nieustannie odczuwanego przez wielu ludzi zagrożenia popadnięcia przez ludzkość w „lenistwo rozumienia” i w konsekwencji niebezpieczeństwa poddania się „zwodniczemu racjonalizmowi”, totalizującemu i redukującemu osobowy wymiar człowieka oraz międzyosobowe znaczenie świata życia.

Kraków, dnia 09.01.2023.

Podpis

Ausluj' Tarchata